

ARMÁDNÍ SBOR PŘI ODRAŽENÍ SILNÝCH TANKOVÝCH PROTIÚTOKŮ A PROTIÚDERŮ

Podplukovník Michal Spišiak

Soudobé útočné operace jsou charakterisovány velkou hloubkou, vysokým tempem, širokým použitím manévru, hromadným zasazením technických bojových prostředků, zvláště dělostřelectva, letectva a tanků. Maršál Sovětského svazu N. A. Bulganin charakterisoval velké operace Sovětské armády za Veliké vlastenecké války takto: „Strategie sovětského vrchního velení za Veliké vlastenecké války se vyznačovala operacemi nevídaných rozměrů, neobyčejnou cílevědomostí, pečlivým a všestranným zajištěním podnikaných operací, dovedným vyhledáváním nových forem a způsobů boje, aby co nejlépe odpovídaly zamýšleným cílům a vzniklé situaci a aby byly pro nepřítele překvapením.“

Nepřítel se snaží hlubokým členěním své obrany, její úporností a aktivitou zastavit rychle se rozvíjející operaci. Jedním z prvků aktivity v obraně je použití tankových a mechanisovaných jednotek k protimanévru s cílem zadržet útočící vojska a likvidovat jejich vlom do obrany. Proto si obránce jak na stupni taktických vyšších jednotek, tak i na stupni operačních uskupení vytváří silné zálohy nebo druhé sledy. Úkolem těchto jednotek je především provést protiútoky nebo protiúderů s cílem zastavit postup útočících vojsk a obnovit původní souvislost obrany.

Cílem této práce je objasnit některé zásady provádění protiútoků a protiúderů podle doktriny americké armády a objasnit činnost armádního sboru při odražení protiútoků a protiúderů.

Taktické zásady americké armády pro provádění protiútoků a protiúderů

Vedoucí zásadou taktiky americké armády je, že se tankových útvarů a obrněných jednotek v obranném boji používá především k provedení protiútoků a protiúderů s cílem likvidovat nepřítele, který se vklíní do obrany, a obnovit přední okraj obrany.

Tankového praporu pěší divise může být použito k provedení protiútoků buď samostatně nebo v součinnosti s druhým sledem pěší divise (obyčejně pěším plukem). Protiútok se má provést tehdy, když je nepřítel zastaven na postavení plukovních záloh. Za protiútoků útočí tankový prapor zpravidla ve dvou sledech v pásmu 1200 až 1300 m širokém. Před protiútokem bývá rozmístěn na postavení divisních záloh ve vzdálenosti 6 až 8 km od předního okraje.

Armádní sbor v obraně bude mít ve své sestavě obrněnou divisi hlavně tehdy, když brání významný operační směr. Když nemá ve své sestavě obrněnou divisi, pak má tři pěší divise a může být zesílen dvěma až třemi prapory těžkých tanků. Vždycky však použije těchto prostředků v druhém sledu nebo v záloze k provedení protiútoků.

Protiútok obrněnou divisi se provádí na předem připravených směrech proti hlavnímu útočnému uskupení nepřítele. Může být proveden buď za boje o postavení divisních záloh nebo za postupu na pásmo sbo-

rových záloh. Obrněná divise se za protiútoků člení do dvou sledů a provádí ho v pásmu 3 až 4 km širokém. Když je v druhém sledu pěší divise, bývá pro protiútok posilována dvěma až třemi prapory těžkých tanků.

Protiútok má být veden do boků útočícího protivníka v době, dokud ještě nezajistil a neupevnil dobytou čáru. Připouští se i čelní protiútok. Před provedením protiútoků je obrněná divise soustředěna za pásmem sborových záloh ve vzdálenosti 20 km i více od předního okraje obrany.

Když nepřátelský vlom je příliš velký a útočník má zřejmou převahu v živé síle i v bojových prostředcích, může být obrněné divise použito i k obraně pásma sborových záloh, ale jenom dočasně, má být vystřídána pěší divisi. V tom případě brání pásmo 8 až 12 km široké.

Před rozhodnutím pro protiútok je velitel armádního sboru povinen správně zhodnotit čas, důkladně uvážit dobu provedení protiútoků a zvolit nejvýhodnější východiště. Doba potřebná k provedení protiútoků se skládá:

- z doby potřebné k provedení průzkumu a
- z doby potřebné k soustředění zálohy a zaujetí výchozího prostoru k protiútokům.

Celkem na provedení protiútoků je podle amerických názorů potřeba 2 až 3 hodin času. Dobrým a účelným naplánováním, přípravou a nácvikem protiútoků možno tuto dobu ještě zkrátit.

Plán provedení protiútoků má být zpracován ještě v době organizace obrany. Má obsahovat směrnice nadřízeného velitele, plánované směry protiútoků, prostory soustředění záloh, komunikace pro přesun a možné čáry rozvinutí, prostředky určené k podpoře protiútoků, bojovou sestavu jednotky provádějící protiútok a údaje pro součinnost, jaké úkoly nutno splnit, aby bylo dosaženo překvapení, smluvená znamení a shromaždiště po splnění úkolu.

Protiútok obrněné divise vyrazí po mohutném dělostřeleckém a leteckém přepadu celé hloubky bojové sestavy útočníka.

Ve všech případech je nutno se snažit, aby protiútok byl proveden podle připraveného plánu, protože každá jeho změna vede ke ztrátě času.

Před rozhodnutím pro protiútok má velitel správně uvážit poměr sil ve směru protiútoků. K vyrovnání poměru sil má nejdříve útočníka zastavit soustředěnou palbou všech prostředků, způsobit mu ztráty a pak provést protiútok.

V amerických vojenských časopisech je otázka protiútoků velmi často přetřásána. Ve všech článcích je zdůrazňováno, že protiútoky a protiúdery jsou rozhodujícím činitelem (!) pro udržení určitých důležitých prostorů a tím i pro splnění hlavních úkolů obrany.

Armádní sbor při odražení nepřátelských protiútoků

Jednotky armádního sboru jak v taktické, tak v operační hloubce musí být neustále připraveny k odražení nepřátelského protiútoků nebo protiúderu. Útočník bude zpravidla mít značnou převahu v živé síle i v bojových prostředcích nejen ve směru hlavního úderu, ale i v celém útočném pásmu. Nepřítel však může využít některých zvláštností útočného boje v hloubce obrany, přeskupit své druhé sledy a zálohy, podchytit jednotky ustupující po ztrátě svých postavení a změnit poměr sil na směru zamýšleného protiútoků ve svůj prospěch.

Takovými zvláštnostmi příznivými pro provedení protiútoků jsou:

- situace, kdy se útočný boj armádního sboru rozpadá na řadu bojů a činností různého druhu a různých forem spojených sice jedním cílem, ale často izolovaných v čase a prostoru (prolamování postavení divísních záloh; blokování, obklíčování a ničení některých opěrných bodů, zajišťování dobytého terénu; zasazování mechanizované divise do boje; přemísťování dělostřelectva do nových palebných postavení atd.),
- dojde-li k částečnému narušení součinnosti útočících vojsk,
- vznikne-li větší časová mezera mezi dobytím určitých terénních čar a jejich zajištěním.

Povinností velitelů všech stupňů je vyvinout vysoké úsilí a rozvinout širokou iniciativu k odstranění těchto specifických zvláštností boje v hloubce a zabránit, aby jich nepřítel nevyužil ve svůj prospěch.

1. Možnosti armádního sboru při odražení nepřátelských protiútoků

Za boje v hloubce nepřátelské obrany disponuje velitel armádního sboru dostatečným množstvím živé síly a bojových prostředků, aby mohl odrazit protiútok nepřátelské obrněné divise a také úspěšně pokračovat v útoku. Vedoucí myšlenkou velitele armádního sboru musí být, že pokračování v útoku je jeho hlavním úkolem a že k odražení protiútoků musí vyčlenit takové množství živé síly a palebných prostředků, které jsou schopny tento úkol splnit. To znamená, že stále musí mít na zřeteli cíl bojové činnosti vojsk armády, neustále si ujasňovat, jakou úlohu plní v rámci bojové činnosti armády, a všechny úkoly, které v průběhu boje musí řešit (na př. odražení nepřátelského protiútoků), bude řešit tak, aby to bylo v zájmu splnění daného mu úkolu v celkové bojové činnosti. Když bude všechny situace a dílčí úkoly hodnotit a řešit v této vzájemné souvislosti, budou jeho rozhodnutí odpovídat zámyslu boje a vytvořivši se situaci, a budou tedy správná.

V opačném případě dosáhne nepřítel svého cíle — zpomalení útočného tempa našich vojsk. V žádném případě nesmí dojít k použití mechanizované divise k odražení nepřátelského protiútoků v době jejího zasazování do boje. Tento úkol musí splnit pěší divise za podpory prostředků velitele armádního sboru.

Množství sil a prostředků k odražení nepřátelského protiútoků závisí na silách a prostředcích, kterých použil nepřítel k provedení protiútoků. Nutno však vzít v úvahu konkrétní podmínky, v jakých vlastní jednotky jsou (ztráty na živé síle, dělostřelectvu, tancích atd.).

Předpokládejme, že nepřítel provádí protiútok druhým sledem svého armádního sboru, obrněnou divisi, v součinnosti s druhým sledem pěší divise prvního sledu v hodnotě jeden pěší pluk a divísní tankový prapor. Tyto síly představují hodnotu asi 300 až 350 tanků a 7 praporů pěchoty. Tento protiútok může být proveden v pásmu 4 až 5 km širokém, to znamená, že může být proveden zhruba proti jedné pěší divisi, která má v hloubce při rozvíjení útoku pásmo široké 4 až 5 km, nebo na styku dvou pěších divísí.

K provedení výpočtu vyjdu z předpokladu, že za boje v hloubce nepřátelské obrany může mít pěší divise prvního sledu asi 70 hlavní organického protitankového dělostřelectva, může být posílena 24 až 36 protitankovými hlavními. Dále může mít 70 až 80 organických i posilových

tanků a samohybných děl, kolem 180 dělostřeleckých hlavní střelejších ze zakrytých palebných postavení a asi 100 minometů. Pěší pluky mají kromě toho kolem 30 tarasnic.

Velitel armádního sboru může mít ve své dělostřelecké protitankové záloze kolem 50 protitankových hlavních, v tankové záloze kolem 20 tanků a samohybných děl.

Když počítáme, že velitel armádního sboru soustředí k odražení protiútoků všechny prostředky jedné pěší divise i své vlastní prostředky (protitanková děla, tanky, samohybná děla, děla ze zakrytých palebných postavení a tarasnice), bude celkem disponovat 30 tarasnicemi, 140 až 150 protitankovými děly, 90 až 100 tanky a asi 180 děly ze zakrytých palebných postavení. Za předpokladu, že jedno protitankové dělo (tank nebo samohybné dělo) zničí 1 až 2 tanky, dokud není samo vyraženo z boje, může těmito prostředky vyřadit 280 až 380 tanků (kalkulováno s náhodnými čísly). Použitím dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení k odražení protiútoků přímou střelbou se hodnota protitankové obrany ještě podstatně zvýší a je možné části tanků a samohybných děl použít k pokračování v útoku. Při tom nebylo počítáno se zásahem letectva, ženijního vojska, palebných prostředků pěchoty a jiných prostředků.

K odražení nepřátelské pěchoty nutno vytvořit hustotu palby 7 až 8 ran na 1 běžný metr fronty. Tuto hustotu může vytvořit jeden pěší prapor v úseku 1 až 1,5 km širokém (nutno brát v úvahu ztráty). K odražení nepřátelské pěchoty je třeba hodnoty dvou pěších pluků, ostatními prostředky nutno vytvořit hloubku bojové sestavy k odražení nepřátelského protiútoků a částí sil pokračovat v útoku.

Nepřátelský protiútok bude zpravidla zasahovat i sousední jednotku. Jejím zásahem se hodnota prostředků podstatně zvyšuje.

Závěrem možno říci, že prostředky jedné pěší divise s dělostřeleckou protitankovou zálohou, tankovou zálohou a pohyblivým oddílem zatarasovacím velitele armádního sboru stačí k odražení protiútoků více než 300 nepřátelských tanků. Je jenom potřeba soustředit včas tyto prostředky a racionálně jich využít.

Odražení protiútoků je odpovědná a složitá úloha velitele armádního sboru, protože se velmi často provádí v době zasazování mechanisované divise do boje a organizace rozvíjení útoku a na jeho úspěchu bude záviset i úspěch rozvíjení útočné operace armády. K úspěšnému odražení protiútoků je třeba:

- včas zjistit zahájení přeskupování záloh nepřítele a mařit jeho protiútok už v době jeho prvních příprav a po jejich odhalení soustředit všechny prostředky průzkumu k jejich sledování,
- včas zjistit směr provedení protiútoků a stanovit výhodné čáry střetnutí, které umožňují cílevědomě přeskupit síly a připravit se k odražení protiútoků; přisunout na tento směr svou dělostřeleckou protitankovou zálohu a pohyblivý oddíl zatarasovací,
- vybrat výhodné terénní čáry pro odražení protiútoků a už ve svém rozhodnutí vyčlenit potřebné síly a prostředky k jejich upevnění,
- v nejkratším čase připravit síly a prostředky k odražení nepřátelského protiútoků,
- v nejkratším čase zorganizovat důkladný systém protitankové obrany ve směru nepřátelského protiútoků,
- dobře zabezpečit obnažená křídla,

- vysokého morálního ducha vojsk, odrážejících protiútok, odhodlání děj se co děj udržet svá postavení,
- materiálně zabezpečit útvary odrážející protiútok.

Když budou splněny všechny tyto podmínky, bude prostředků použito účelně a bude splněn i úkol. Důležité však je, aby velitel armádního sboru, který odráží protiútok organizuje, neupoutal se jen na připravovaný nebo prováděný protiútok, nýbrž viděl jeho odrazení ve vzájemné souvislosti s činností celé jednotky, sousedů a nadřízeného velitele a jejich možnosti, co mu umožňuje jejich plné využití (manévr souseda, nadřízeného velitele a p.).

2. Organizace odrazení protiútku

Při odrazení nepřátelského protiútku musí velitel armádního sboru organizovat boj tak, aby nepřítel provádějící protiútok byl nejen odražen, ale i zničen. Proto už v přípravném období za organizace útoku předvídá několik variant použití nepřátelské obrněné divise k protiútku a při organizaci součinnosti stanoví způsoby, síly a prostředky k odrazení nepřátelského protiútku. Budou to však jen výjimečné případy, že se plán uskuteční. V průběhu boje bude proto velitel armádního sboru nucen provést některé úpravy ve svém rozhodnutí, které vyplývají z konkrétní situace, za níž dochází k odrazení nepřátelského protiútku. Nesmí se rozpakovat provést tato opatření, když je to v zájmu celkového splnění úkolu.

Jakmile velitel armádního sboru zjistí, že obrněná divise vyrazila ze svého prostoru soustředění, provede hluboký rozbor situace a uváží všechny změny, které mohou nastat, a musí předvídát další vývoj boje. Tento rozbor musí provést v krátkém čase, aby vykonavatelé mohli včas provést všechna opatření vyplývající z jeho rozhodnutí.

Při rozboru nepřátelské situace hodnotí velitel armádního sboru:

- kdy zahájil nepřítel přeskupování, kde soustřeďuje své zálohy, jakou sílu pěchoty a tanků soustřeďuje;
- kde se rýsuje směr hlavního úderu protiútku a jaké jsou možnosti jeho rozvinutí;
- kdy může nepřítel vyrazit k protiútku a jaký je jeho pravděpodobný cíl.

Zároveň hodnotí velitel armádního sboru nepřítele, s kterým je v dotyku, hlavně, jakým způsobem může podporovat připravovaný protiútok.

Když velitel armádního sboru hodnotí situaci vlastních vojsk, uváží:

- v jaké situaci je jednotka, proti které provede nepřítel protiútok, jaké jsou její možnosti k jeho odrazení,
- kde a v jaké situaci jsou protitankové prostředky a jaká je potřebná doba k jejich soustředění na ohrožené místo,
- možnosti dělostřelectva při odrazení nepřátelského protiútku,
- možný poměr sil ve směru nepřátelského protiútku,
- jaké přeskupení nutno provést k vyrovnání poměru sil, jakou hustotu protitankových prostředků nutno vytvořit, změny v sestavě k vytvoření potřebných hustot;
- v jaké situaci jsou sousedé a jak mohou přispět k odrazení protiútku nebo mohou účinně a aktivně zasáhnout (útok do týlu nepřítele provádějícího protiútok a p.).

Při hodnocení vlastní situace si velitel armádního sboru musí ujasnit, že na složité přeskupování není času a že nutno provést jen nejnutnější

Důkladné zhodnocení a využití terénu má zvláštní význam. Mnoho záleží na tom, jakou čáru zvolí velitel armádního sboru k odražení protiútku. Čáru tu nutno volit tak, aby umožňovala včasné zaujetí, využití maxima paleb, aby nejvíce ztěžovala nepříteli jeho manévr, aby probíhala alespoň z části terénem nedostupným tankům, konečně, aby umožňovala jednotce odrážející protiútok zaujetí bojové sestavy. Musí umožňovat obranu křídel jejich opřením o těžko dostupné objekty (osady, lesy a pod.).

Správné zhodnocení a využití času je často rozhodujícím činitelem. Své úvahy provedené v přípravném období boje upřesní velitel armádního sboru podle konkrétní situace.

Nakonec uváží velitel armádního sboru, jaká materiální opatření nutno provést, aby bylo zabezpečeno odražení protiútku. Půjde hlavně o přísun protitankové munice a o doplnění dělostřelecké munice vůbec.

Před vydáním svého rozhodnutí vyslechne velitel armádního sboru návrh velitele dělostřelectva, tankového a mechanizovaného vojska a železničního náčelníka na použití druhů vojsk a návrh náčelníka štábu na rozhodnutí pro odražení protiútku. Návrhy musí být stručné a konkrétní.

Potom vydá své rozhodnutí a uvede v něm:

- zhodnocení nepřítele provádějícího protiútok,
- zámysl, v kterém vyjádří, jakými silami bude pokračovat v útoku a jaké síly vyčlení k odražení nepřátelského protiútku, na které čáře chce nepřátelský protiútok zastavit,
- úkoly podřízeným divisím, vyplývající ze zámyslu; divisi, která má odrazit nepřátelský protiútok, stanoví, kde má soustředit hlavní síly a prostředky, do jaké hloubky učlenit svou bojovou sestavu a jaký úkol bude plnit po odražení nepřátelského protiútku,
- úkoly dělostřelectva a letectva pro podporu útoku a pro odražení nepřátelského protiútku,
- úkoly záloh, hlavně protitankové zálohy, tankové zálohy a pohyblivého oddílu zatarasovacího,
- úkoly bojového zabezpečení, hlavně pokud jde o zajištění křídel jednotek odrážejících protiútok,
- organizační velení.

Rozhodnutí velitele armádního sboru doručí jeho štáb ve formě stručných bojových nařízení vykonavatelům. Tento postup bude možný tehdy, když dobře pracoval průzkum a přípravy protiútku jsme včas odhalili. Jestliže však protiútok odhalíme až před jeho vyražením, musí celý myšlenkový postup velitele armádního sboru proběhnout velmi rychle a veškerá činnost spojená s přípravou velitelova rozhodnutí bude probíhat současně i s vydáváním bojových nařízení vykonavatelům.

Síly určené k odražení nepřátelského tankového protiútku nutno učlenit do značné hloubky, protože i bojová sestava jednotky provádějící protiútok je členěna do hloubky. Hloubka bojové sestavy pro odražení protiútku bude záviset na síle jednotky, na její situaci a na terénu.

Bojová sestava pěší divise může být učleněna takto:

První čára je stanovena velitelem armádního sboru. Bude to zpravidla čára, které dosáhl první sled divise, a bude tvořit přední okraj obrany. Bojová sestava na této čáře je uskupena do hloubky 500 až 800 m. Před předním okrajem se položí minové pole, provedou destrukční

práce a jiné ženíjní úpravy. Všechny přístupy k přednímu okraji musí být pozorovány a pod účinnou palbou dělostřelectva i pěchotních zbraní.

Druhá čára se zaujímá ve vzdálenosti 1 až 1,5 km od předního okraje a obsazují ji zálohy pluků prvních sledů. Tato vzdálenost umožňuje účinnou palebnou podporu boje praporů prvního sledu.

Za touto čarou ve vzdálenosti 1 až 1,5 km se umísťuje druhý sled divise. Úkolem pěchoty a protitankových děl na tomto postavení je zničit vklínivší se tanky a vést účinný boj s nimi už od předcházející čáry.

Tyto vzdálenosti mezi jednotlivými postaveními zabraňují nepříteli prolomit jedním úderem celou hloubku obrany divise a nutí ho přeskupovat palebné prostředky a pozorovatelný.

Celková hloubka obrany divise dosahuje kolem 3 až 4 km i více.

Bojová sestava divise odrážející protiútok se člení ve dva sledy. Pluky prvního sledu obsazují první a druhou čáru. Na těchto čarách se rozmísťují praporeční a protitanková děla, plukovní dělostřelecké skupiny, divisní protitanková záloha a tanky přímé podpory pěchoty, které palbou s místa odrážejí útok nepřátelských tanků. Divisní pohyblivý oddíl zatarasovací položí na nejdůležitější směr protitankové miny. Všechno dělostřelectvo se připraví k vedení přímé palby proti nepřátelským tankům. Dělostřelectvo v plukovní dělostřelecké skupině, jakmile jsou zjištěny náznaky nepřátelského protiútku, vyjíždí na vzdálenost 300 až 500 m za pěchotu a zaujímá palebná postavení pro přímou střelbu proti tankům. Rozmístění všech prostředků se provede se zřetelem na jejich takticko-technické vlastnosti.

Druhý sled divise (záloha) obsazuje třetí čáru. V tomto prostoru se rozmísťuje i divisní dělostřelecká skupina, tanková záloha a nově vytvořená dělostřelecká protitanková záloha a pohyblivý oddíl zatarasovací. Sborová dělostřelecká protitanková záloha zaujme čáru rozvinutí za třetí čarou. Sborový pohyblivý oddíl zatarasovací je připraven k zásahu podle vývoje boje k přehrazení ohrožených směrů. Děla divisní dělostřelecké skupiny jsou v palebných postaveních do 200 m za pěchotou. Ve směru nepřátelského protiútku nutno vytvořit hustotu 30 až 40 protitankových hlavních na 1 km fronty.

Při zaujímání bojové sestavy musí být vedoucí zásadou, že všechna děla, i protiletadlová, která budou bojovat s tanky jen tenkrát, když nebudou vázána bojem s nepřátelskými letouny nebo když tanky přímo ohrožují jejich palebná postavení, připraví se k vedení přímé střelby na tanky.

Takto učeněná bojová sestava divise má vysokou protitankovou hodnotu. Hluboké členění bojové sestavy je nutné proto, že nepřítel sestavu svých jednotek provádějících protiútok učleňuje také do hloubky a divise musí být schopna odrazit i zasazené druhé sledy nepřitele. Hlubokým členěním bojové sestavy se současně vytvářejí podmínky pro aktivitu obrany a možnosti manévru proti útočícímu nepříteli.

Podle bojových zkušeností z Veliké vlastenecké války potřebuje pěší divise k svému přeskupení na odražení nepřátelského protiútku až dvě hodiny času. Tato doba je však závislá na situaci, v jaké divise je. Když přední okraj zůstává na dosažené čáře, tato doba dostačuje. Proto musí velitel armádního sboru správně uvážit čáru, na které hodlá nepřítele zastavit, aby nedošlo k zbytečné ztrátě času.

3. Organisace součinnosti

Po vydání svého rozhodnutí organisuje velitel armádního sboru součinnost. Hlavní otázky, které musí velitel při organisaci součinnosti upřesnit, jsou:

- součinnost paleb s ženijními zátarasy před předním okrajem,
- vzájemná součinnost protitankových prostředků na jednotlivých obranných čarách,
- jakými prostředky, kdy a na jaké znamení budou zabezpečena křídla,
- zásahy nově vytvořené dělostřelecké protitankové zálohy a pohyblivého oddílu zatarasovacího, na jaký signál které postavení zaujímá a jak spolupracuje s ostatními prostředky,
- kdy a kde bude použito tankové zálohy a jak s ní spolupracuje protitanková záloha a pohyblivý oddíl zatarasovací,
- jaké prostředky a jakou pomoc dostane od velitele armády a od sousedů.

Vzhledem na omezený čas bude velitel armádního sboru řešit jen hlavní otázky postupně s příslušnými veliteli, aby se tyto velitelé mohli věnovat zorganizování součinnosti na nejnižších stupních. Podle vývoje situace štáb armádního sboru pokyny velitele doplňuje a upřesňuje. Rozsah a obsah této činnosti velitele bude záviset na tom, do jaké míry předvídal vývoj boje a jak organisoval součinnost v přípravném období.

4. Bojové zabezpečení

Průzkum se organisuje již před zahájením útoku a jeho hlavním úkolem je sledovat nepřátelské zálohy, zjistit včas zahájení jejich přeskupování, směr jejich postupu, jakými silami připravuje nepřítel protiútok, kdy protiútok vyrazí a kde pravděpodobně povede nepřítel svůj hlavní úder. Tyto úkoly plní hlavně letecký a hloubkový průzkum a jejich údaje se doplňují zprávami od sousedů a od nadřízeného velitele.

Úkolem bojového zajištění je umožnit zaujetí obranné sestavy a provedení příprav k odražení nepřátelského protiútoků, hlavně pokud jde o přeskupení vojsk. Útvary a jednotky zaujímají bojovou sestavu pod ochranou tanků přímé podpory, které se s pohyblivým oddílem zatarasovacím vysunou na přední okraj a vytvoří jednotlivé opěrné body.

Zvláštní péči nutno věnovat zajištění boků. Nejvýhodnější je opřít je o těžko dostupné objekty (lesy, osady a p.) nebo o terénní překážky. Na ochranu křídel se zasazují samostatné zbraně pěchoty, samohybná děla a připraví se zásah tankové a protitankové zálohy.

Úspěch při odražení protiútoků závisí na důkladně zorganizované protitankové obraně. Při organisaci protitankové obrany je hlavní zásadou, že všechna děla musí být schopna vést boj s nepřátelskými tanky přímou střelbou. Hloubka protitankové obrany znemožňuje nepříteli bez přeskupení organisovaně provést útok na jednotlivé obranné čáry. Velitel armádního sboru i velitel divise si po zasazení svých dělostřeleckých protitankových záloh ihned vytvoří nové. Velitel armádního sboru kromě toho organisuje smělý manévr protitankových prostředků na ohrožený směr od divise, která protiútokem není zasažena.

Nově vyčleněná dělostřelecká protitanková záloha a pohyblivý oddíl zatarasovací velitele armádního sboru připraví ihned zásahy ve prospěch divise odrážející protiútok. Do systému protitankové obrany se zařadí

všechny tanky přímé podpory pěchoty, kromě tanků vyčleněných do předsunutého oddílu divise. Část protitankových prostředků nutno zasadit k zajištění boků.

Takto organizovaná protitanková obrana umožňuje úspěšné splnění úkolu.

Protiútok nepřítele bude podporován silným letectvem. I když za útoku je letecká převaha na straně útočníka, může se podařit nepříteli získat místní taktickou převahu nad prostorem, kde připravuje protiútok. Protiletecká obrana musí být proto organizována tak, aby jednak zajišťovala bojovou sestavu divise odrážející protiútok, jednak zabezpečila zasazení mechanisované divise do boje, když v té době vyrazí nepřátelský protiútok. Organisuje se proto v rámci sboru z organických a posilových prostředků protiletadlového dělostřelectva a stíhacím letectvem velitele armády. U divise odrážející protiútok nutno organisovat i palbu pěchotních zbraní k odražení nízko letících letounů. Sborová protiletadlová skupina se rozmisťuje za třetí obrannou čarou.

5. Organizace velení

Rychlý spád událostí má značný vliv na organizaci velení.

Všechny úkoly se vydávají formou krátkých nařízení technickými pojiťky nebo styčnými důstojníky. Velitelskou pozorovatelnou nutno volit tak, aby velitel armádního sboru měl možnost pozorovat vývoj boje při odražení protiútoků. Je účelné, aby až do odražení protiútku velitel armádního sboru neměnil svou pozorovatelnou.

Za boje udržuje štáb armádního sboru nepřetržitě spojení a styk se štábem divise a se sousedy.

Velitelská pozorovatelná divise odrážející nepřátelský protiútok zřizuje se mezi první a druhou obrannou čarou. V průběhu boje je velitel divise a jeho štáb povinen neustále informovat velitele armádního sboru o vývoji situace, zvláště když v ní nastanou nepředvídané změny (přerušeni činnosti nepřítel, odchod a p.).

V široké míře se používá smluvených znamení.

Všechnu činnost souvisící s přípravou odražení protiútku nutno provést skrytě, aby ji nepřítel nezjistil a nemohl učinit příslušná opatření proti ní.

6. Vedení boje při odražení nepřátelského protiútku

Boj s nepřátelskými zálohami začíná se zahájením útoku. Letectvo soustředěnými údery ničí nepřátelské zálohy, zabráňuje jejich přeskupování a zaujímání bojové sestavy. Při soustředěném úderu jedné bombardovací divise možno počítat se zdržením zásahu nepřátelské obrněné divise asi o jednu hodinu.

Zjištěné pochodové proudy jsou napadány dalekými palbami dělostřelectva, zvláště při přechodech soutěskami, osadami a p.

Při rozvíjení bojové sestavy je nepřítel napadán soustředěnou palbou všeho dělostřelectva (minometů).

Proti směru pravděpodobného protiútku se při dostatku času připraví pohyblivá přehradná palba, která se střílí od východiště nepřátelského protiútku až asi na 400 m před přední okraj. Před přední okraj se položí souvislá přehradná palba, která má za cíl oddělit pěchotu od tanků. Současně zahajují palbu děla pro přímou střelbu s cílem

zastavit postup nepřátelských tanků. Dělostřelectvo z druhé a třetí obranné čáry podporuje boj praporů prvního sledu. Po zjištění směru hlavního úderu nutno provést v počáteční sestavě některé úpravy, a když to nebude možné (což bude pravidlem), provést smělý a překvapivý manévr palbou. Zvláštní pozornost nutno věnovat zajištění křídel. Když nepřítel obchází křídla, nutno mu v tom zabránit manévrem dělostřelecké protitankové zálohy, pohyblivým oddílem zatarasovacím a tankovou zálohou. Těsnou součinnost nutno udržovat se sousedy.

Když nepřítel pronikne až k třetí obranné čáře, stává se odražení protiútoků velmi těžkým. V tomto případě nutno proniklé tanky zničit soustředěnou palbou sborové dělostřelecké skupiny a armádní dělostřelecké skupiny a soustředěnými údery letectva. Všechny prostředky musí vést boj s tanky, dokud se jim nedostanou „na tělo“. To vyžaduje vysokou úpornost a nezlomnou vůli všech příslušníků těchto druhů vojsk.

Po odražení nepřátelského protiútoků organizuje velitel armádního sboru boj tak, aby zabránil nepříteli v odchodu a jeho zachycení na obranné čáře v hloubce. V součinnosti se sousedy (to usměrňuje velitel armády) nutno odcházející jednotky obklíčit a zničit. Velitel armádního sboru použije k tomu účelu svých záloh, které vyjdou do týlu vojsk provádějících protiútok, odrážnou jim cesty a zabrání jim v odchodu.

Odražení protiútoků vyžaduje cílevědomé práce všech politických, stranických a mládežnických pracovníků na politickém zabezpečení boje. Cílem této práce musí být správně zabezpečit provedení rozkazů velitelů. Práce musí být provedena za složité bojové situace v krátkém čase, což má vliv jak na její rozsah, tak i metody.

7. Armádní sbor při odražení protiúderu

Odražení protiúderu je činnost operačního významu, kterou organizuje a plánuje velitel armády.

Cílem protiúderu podle zásad americké armády je zastavit úspěšně se rozvíjející útok, omezit nepřátelský vlom, rozdělit bojovou sestavu útočníka na části, postupně je ničit a obnovit původní souvislost obrany. Provádí se hlavně obrněnými jednotkami, které mají značnou údernou sílu a mohou mít nejúčinnější vliv na situaci. Protiúder je podporován silnými leteckými jednotkami, dělostřelectvem, ženijním vojskem a má být všestranně zabezpečen.

Odražení protiúderu je pro armádu provádějící útok velice důležitým momentem operace. Armáda musí rozdělit své síly jednak k odražení protiúderu, jednak pokračovat v plnění úkolu dosavadním tempem.

Odražení protiúderu se provádí dovednou kombinací přechodné obrany a přímým útokem do boku nebo na tyl nepřátelského uskupení provádějícího protiúder. Množství sil a prostředků k odražení protiúderu se určuje podle konkrétní situace, pro to nemůže být žádného pravidla a bude záviset na síle a prostředcích jednotek, kterými nepřítel provádí protiúder.

Odražení protiúderu je závislé na zámyslu operace, na předvídaném plánu odražení protiúderu, na předpokládané činnosti nepřítele, na operační situaci armády a na terénu. Všechny tyto podmínky musí být podřízeny rozhodnutí velitele armády, které předvídá zničení hlavních sil nepřítele jako hlavní úkol operace a opatření pro operační zabezpečení.

K odrazení protiúderu může dojít jak v taktické, tak i v operační hloubce obrany nebo při zakončení operace. Velitel armády musí proto předvídat možné způsoby použití nepřátelských operačních záloh, správně využít svých prostředků, hlavně dělostřelectva a letectva, aby nebyl narušen plán operace, hlavně však musí správně předvídat dobu a směr provedení protiúderu.

Protiúder v taktické hloubce obrany se provádí s cílem likvidovat taktický vlom do obrany a udržet pásmo, které má zvláštní význam pro udržení souvislosti obrany. Tento protiúder se provádí poměrně omezenými silami a prostředky. Odrazení tohoto protiúderu se provádí tak, že část sil armády přejde přechodně do obrany, hlavní síly pokračují v útoku, útočí na tyl nepřátelského uskupení, provádějícího protiúder a vytvářejí tak podmínky k ničení nepřítele po částech. Armádní sbor plní úkol podle rozhodnutí velitele armády.

Protiúder v operační hloubce se provádí, aby byl likvidován vlom operačního významu a aby byla obnovena operační souvislost obrany. Provádí se značnými silami. Odrazení tohoto protiúderu se provádí silami armády nebo frontu obdobně jako protiúder v taktické hloubce.

Konečně protiúder při zakončení operace má za cíl vytvořit výhodné podmínky pro přechod do protiofensivy. Odrazení tohoto protiúderu se provádí přechodem části sil armády do obrany s cílem vyčerpání nepřítele, způsobit mu aktivní obranou ztráty, přivést jeho útok k zhroucení, zajistit přísun strategických záloh a připravit podmínky pro zmaření jeho protiofensivy a přechod do nové útočné operace.

Podle zkušeností z Veliké vlastenecké války může k protiúderu dojít i za jiných situací, na př. proti vnějšímu obkličovacímu okruhu při obkličování nepřítele (korsuň-ševčenkovská operace) nebo za bojů o udržení předmostí (předmostí na řece Dněpru, předmostí na řece Visle u Sandomierze).

Formy a metody odrazení nepřátelského protiúderu závisí hlavně na rázu nepřátelské obrany, na silách a prostředcích útočníka, na poměru sil pozemních jednotek a letectva, na rázu terénu a možnosti použití záloh, na zámyslu velitele atd.

Na úspěch odrazení protiúderu má vliv:

- hloubka operace; hluboko plánované operace úspěšně řeší i otázky boje s nepřátelskými zálohami (nepřítel je omezen ve svém manévru, hlavně pokud jde o soustředění záloh);
- vysoké tempo útočné operace, kterým jsou nepřátelské zálohy zbaveny možnosti soustředit se, dostávají se postupně pod údery našich vojsk a jsou ničeny po částech. Vysoké útočné tempo operace je jedna z podstatných podmínek úspěšného boje s nepřátelskými protiúderem a naopak úspěšné odrazení protiúderu zvyšuje útočné tempo operace;
- provádí-li se průlom nepřátelské obrany na několika směrech postupně za sebou, při čemž nepřítel neví, kdy na kterém směru bude průlom zahájen. Na př. operace Sovětské armády začátkem roku 1945 se rozpoutaly na frontě 1200 km široké, naproti tomu deset stalinových úderů bylo provedeno postupně za sebou a jeden úder vytvářel výhodné operační (strategické) podmínky pro vedení dalšího;

- včas provedená opatření k účinnému boji s nepřátelskými zálohami. Manévr sil a prostředků s cílem přeložit směr hlavního úderu se provádí hlavně v zájmu boje s nepřátelskými zálohami;
- důkladné operační zabezpečení útočné sestavy armády, hlavně zajištění jejích boků a křídel. Vzdálenost mezi jednotlivými úseky, na kterých se prolamuje nepřátelská obrana, mohou dosahovat několik desítek kilometrů, proto nutno k zajištění boků vyčlenit zvláštní jednotky.

Přímá příprava k odražení protiúderu se provádí za složité operační situace, pod velkým tlakem času a za zvýšené aktivity nepřátelského letectva.

Rozhodnutí velitele armády pro odražení protiúderu se upřesňuje v dynamice operace. Podřízení velitelé však musí sami projevit širokou iniciativu a v rámci zámyslu velitele armády učinit opatření k jeho odražení.

Rozhodnutí velitele armády obsahuje:

- zhodnocení nepřítele jak před frontou armády, tak i uskupení připravujícího protiúder,
- čáru, na které se rozhodl protiúder zastavit,
- operační sestavu armády,
- úkoly podřízených jednotek,
- úkoly druhů vojsk,
- úkoly pro operační zabezpečení.

Úkol armádního sboru závisí na jeho úloze a na místě v útočné operaci armády. Všeobecně může armádní sbor dostat úkol přejít do obrany a odrazit nepřátelský protiúder nebo přímo útočit na nepřátelské uskupení provádějící protiúder anebo pokračovat v plnění operačního úkolu armády.

Když armádní sbor má za úkol spěšně přejít do obrany, postupuje velitel armádního sboru obdobně, jak bylo uvedeno při odražení protiútku. Obranu však organizuje do větší hloubky a vytváří ještě další obranné čáry, na které zasazuje svůj druhý sled, armádní protitankovou a tankovou zálohu a armádní pohyblivý oddíl zatarasovací. Vzdálenost těch čar je 5 až 6 km od předního okraje. Mechanisovaná divise bude v tomto případě zpravidla v prvním sledu armádního sboru bránit pásmo asi 6 až 8 km široké. Použití mechanisované divise v prvním sledu podstatně zvyšuje protitankovou hodnotu obrany.

Přímý útok na nepřátelské uskupení, které provádí protiúder, bude podniknout v těch případech, když útočící vojska mají převahu v tancích a když se nepřátelské uskupení ještě nerozvinulo nebo se právě rozvíjí. Tento útok má ráz střetného boje. Musí být připraven mohutným úderem dělostřelectva a letectva. Armádní sbor zaútočí v dosavadní sestavě. Velitel armádního sboru zasadí do útoku i svou tankovou zálohu. Velitel armádního sboru i velitelé podřízených divísí se musí snažit rozdělit nepřátelskou sestavu, oddělit uskupení provádějící protiúder od jednotek v obraně a zabránit nepříteli dosáhnout výhodné terénní čáry pro rozvinutí svého útoku.

Dělostřelectvo musí být včas centralisováno. Významnou úlohu plní protitankové dělostřelectvo. Dělostřelectvo zabraňuje soustřeďování nepřátelských sil, zabraňuje přísunu jeho záloh, desorganizuje rozvíjení

nepřítele, izoluje bojiště, zabezpečuje křídla a boky vlastních jednotek, podporuje jejich boj na celou hloubku.

Letectvo vede intenzivní průzkum, vede boj s nepřátelským letectvem, zabraňuje soustřeďování nepřítele a jeho rozvíjení, zajišťuje vlastní uskupení vojsk a podporuje jejich útok.

Ženíjní vojsko zabezpečuje křídla útočné sestavy, zajišťuje dobyté čáry a objekty, zabezpečuje postup vlastní pěchoty, tanků a dělostřelectva.

Z úkolů operačního zabezpečení jsou nejdůležitější úkoly průzkumu a protitankové obrany.

Všemi druhy průzkumu musí být zjištěno soustřeďování nepřítele, nejpravděpodobnější a nejvýhodnější osy postupu do výchozího prostoru protiúderu, síla a složení nepřátelských jednotek, pravděpodobný čas a směr nepřátelského protiúderu.

Pro protitankovou obranu nutno zabezpečit soustřeďování jadra protitankových prostředků na směr protiúderu nepřítele, aby byly způsoby co největší ztráty jeho tankům a aby byla zabezpečena vlastní sestava.

Velení musí být pružné a rozhodné. Každé ztráty času může být nepřítelem využito a může vést k snížení tempa útočné operace.

Střetný boj, jakým je tento druh útoku, je boj o získání iniciativy. Pro velitele armádního sboru to znamená předejít nepřítele v úderu, dokud ještě plně nerozvinul svou sestavu a nezorganizoval součinnost. Nejvýhodnějším momentem úderu na nepřítele je doba, když se rozvíjí z pochodových proudů do bojové sestavy. Jestliže se veliteli armádního sboru nepodařilo zaútočit na nepřítele v době rozvíjení, pak musí rozhodně zaútočit na jeho bojovou sestavu, vlomit se do jeho uskupení zajišťující si své boky. Jestliže nepřítel přešel spěšně do obrany, pak velitel AS organizuje útok z chodu po krátké, ale mohutné dělostřelecké a letecké přípravě v dosavadní bojové sestavě.

Závěr

Proti nepřátelským protiútokům a protiúderům prováděným obrněnými jednotkami nutno v krátkém čase soustřeďit mohutnou dělostřeleckou palbu, letecké údery a hlavně protitankové prostředky. Útočník disponuje dostatečnými prostředky, aby rychle likvidoval místní převahu nepřítele na těchto směrech.

Nepřítel provádí své protiútoky a protiúderu zpravidla na nejdůležitějších směrech, proti hlavnímu uskupení, v rozhodujících obdobích boje a operace s cílem zpomalit útočné tempo, přisunout zálohy z další hloubky nebo k organizování obrany na dalších čarách. Proto se musí velitel organizující operaci nebo boj snažit, aby nepřátelský zásah neměl vliv na útočné tempo, a naopak, aby rychlým zničením nepřítele zvýšil tempo operace. Za žádných okolností nesmí nepříteli dovolit ujmout se iniciativy.

Odrážení protiútoků se provádí nejčastěji přechodem částí sil armádního sboru do obrany, která musí být hlavně protitanková. Do protitankové obrany se začleňují všechny prostředky. Všechno dělostřelectvo se připraví k vedení boje s nepřátelskými tanky přímou střelbou.

Odrážení protiúderů se provádí dovednou kombinací obranného boje s přímým útokem na uskupení provádějící protiúder. Tento přímý útok

má ráz střetného boje a vyžaduje od všech velitelů smělé a rozhodné vedení boje.

K odražení nepřátelských protiúderů a protiútoků dochází za rozmanité taktické a operační situace. Správné rozhodnutí může učinit jen ten velitel, který cítí tep boje, má dostatek podkladů pro zhodnocení situace a rozhoduje se v duchu zámyslu nadřízeného. Průzkum má proto mimořádný význam a musí být organizován všemi veliteli na celou hloubku operace nebo boje.

Odražení protiútoků a protiúderů musí být provedeno podle konkrétních podmínek. Vždycky však nutno dodržet zásadu, že tato činnost je jenom dílčí činností, a všechna opatření musí směřovat k tomu, aby nebylo ohroženo splnění úkolu.

Konečně v nemalé míře morální duch jednotek odrážejících nepřátelské protiúder a protiútoky zajišťuje jejich úspěch.

Úpornost, nezlomná vůle bojovat s nepřítelem až do jeho zničení, vysoká politická uvědomělost jsou jedny z hlavních předpokladů vítězství nad nepřítelem.

Použité prameny:

Polní řád čs. branné moci.

Poznámky z velitelsko-štábních cvičení provedených v r. 1952/53.

Mysl vojskova, roč. 1951, čís. 3, 8, roč. 1953, čís. 2.

Vojenna mysl, časopis bulh. lid. dem. armády, roč. 1953, čís. 1 a 5.

Poznámka redakce

Článek podplukovníka Spišiaka přináší čtenářům četné podněty k diskusi o velmi aktuální tematice — organizaci odražení silných tankových protiútoků a protiúderů v rámci armádního sboru.

Redakce Vojenské mysli vyzývá čtenáře, kteří nabyli při různých cvičeních určité praktické zkušenosti v organizaci a řízení této bojové činnosti, aby napsali k tomuto článku diskusní příspěvek. Zašlete třeba i zcela krátké připomínky k některé dílčí otázce, o níž ve svém článku pojednává podplukovník Spišiak.

Aby mohly být diskusní příspěvky otištěny ještě v tomto roce ve Vojenské mysli, je třeba je zaslat redakci do konce září t. r.

